

Na deze wijsgeerige uiteenzettingen vindt men de toepassing ervan in een reeks van opstellen van den meest verschillenden aard, die dit boek maken tot een begeerlijk bezit. Er is bijna geen terrein te noemen op het toch zoo uitgebreide gebied der geneeskundige wetenschap of het werd door HEMMETER betreden. De meest heterogene onderwerpen vonden in hem een ijverig onderzoeker en beschrijver, zoodat men bijv. naast levensbeschrijvingen van BILLROTH, DARWIN en PASTEUR, opstellen vindt over de geschiedenis van den bloedsomloop, van de maagzweer enz.. Uitvoerig en van liefde en kunde getuigend, zijn de bladzijden gewijd aan DA VINCI, vooral daar, waar hij FREUD bestrijdt, die in de „St. Anna” van dezen schilder een cryptographie meent te zien. Maar niet alleen de geneeskunst, ook de biologie en de erfelijkheidsleer vonden in HEMMETER haar beschrijver. Zijn verhandelingen over GOETHE als natuurkundige, over erfelijkheid en genie vormen het slot van deze verzameling opstellen.

In het algemeen zijn boeken te verdeelen in twee groepen, t.w. die, welke men wenscht te bezitten en die, welke ons onverschillig zijn. De eerste vormen wat onze Oostelijke burens „het Handapparaat” noemen, de verzameling met welke men vertrouwd is en die men bijna dagelijks raadpleegt. HEMMETER's boek behoort tot deze groep. Al is zijn werk hier en daar niet van oppervlakkigheid en breedsprakigheid vrij te pleiten, toch bevat het een schat van gegevens op het gebied van medische literatuur en biographie, dien iedereen gebruiken kan. Het is geïllustreerd met vele portretten, onder welke het fictieve portret van MICHAEL SERVET helaas weer paradeert. Ook dit boek behoort tot de standaardwerken, die den boekenschat van iederen arts tot sieraad strekken.

F. M. G. DE FEYFER.

E. R. LONG, Ph. D., M. D., professor of Pathology, University of Chicago. *A History of Pathology*. London, BAILLIÈRE, TINDALL & COX. 1928. Prijs 22 sh. 6 d.

Onmiskkenbaar is de herleving van de belangstelling voor de geschiedenis der geneeskunde. Voor Nederland weten wij dat allen! Maar ook elders blijkt daarvan.

Een pas verschenen geschiedkundig geschrift van de hand van een Amerikaan komt dat nu ook op verheugende wijze bevestigen ten aanzien van de pathologische anatomie. Deze wordt in de meeste boeken over geschiedenis der geneeskunde, begrijpelijkerwijs, kort, dikwijls te kort, behandeld. De voorgeschiedenis der kliniek, de opkomst en ontwikkeling der anatomie en der weefselleer vragen veel ruimte en prikkelen de belangstelling.

Dan komen gewoonlijk ROKITANSKY en VIRCHOW, waarna al zeer spoedig physiologie, bacteriologie en tenslotte de moderne kliniek met haar verrassende perspectieven de aandacht vragen. De pathologische anatomie vormt dan wel een uiterst gewichtige periode, maar na 1880 heeft de bacteriologie haar min of meer verdrongen en in de jaren na 1890 viel er een bedenkelijke daling in de belangstelling voor de pathologische anatomie waar te nemen; niet alleen hier te lande, ook elders was dat het geval. Nisi fallor

is er in de laatste jaren een wending ten goede gekomen. En als een bewijs daarvan kan ik het boekje beschouwen, dat ik hier met een enkel woord wensch aan te kondigen. LONG „professor of pathology” te Chicago, heeft blijkbaar begrepen, dat het nu een geschikt oogenblik is een geschiedkundig overzicht te geven van de ontwikkeling der pathologische anatomie, nu, dank zij het inzicht, dat morphologie, biochemie en experiment „interdependent and correlated” zijn, de belangstelling daarvoor herleefd is.

En deze Amerikaan is er in geslaagd die geschiedenis te schrijven op een wijze, die groote bewondering verdient. Het is geschiedenis der pathologische anatomie (in het Engelsch eenvoudig „pathology” genoemd) naar den vorm, maar het is door de grondige en toch korte, streng wetenschappelijk en toch boeiende wijze van behandeling der stof tevens een geschiedenis geworden van de ontwikkeling van het geneeskundig denken in de oude en de nieuwe wereld, met korte, rake teekening der leidende figuren.

Ik moet kort zijn, maar wil van het boekje (dat in klein formaat, bij ruimen druk nog geen 300 bladzijden bevat en alleraardigst verlucht is) toch dit zeggen:

Ik zou wenschen, dat elke student en vooral elke jonge assistent het las, en wel om twee redenen: allereerst zal hij er troost en bemoediging uit kunnen putten, als hij in zijn studie of onderzoek telkens weer fouten begaat en struikelt, wanneer hij hier leest hoe zelfs de grootsten onzer voorgangers, MORGAGNI, BRIGHT, ROKITANSKY, VIRCHOW er herhaaldelijk flink naast grepen en groote vergissingen begingen en hoe zij toch ten slotte onsterfelijk werk verricht hebben.

En ten tweede om nog een andere reden: hij kan er ook uit leeren, dat, zelfs wat de allergrootsten tot stand brachten, alleen bereikt is door ononderbroken arbeid, ontembare vlijt en bovenal: heilige toewijding. Hoe beschamend is het voor menigeen onzer, als wij lezen, dat LAËNNEC, zoowel als BICHAT, beiden zwak van gestel, tuberculeus, jong gestorven, weigerden toe te geven, dat „ill health was a bar to industry”; BICHAT, die na een bijzonder „nauseous” lijkopening op den trap van Hotel Dieu neerviel, het bewustzijn verloor en veertien dagen later overleed.

Te lezen, dat J. HUNTER om zes uur op was, tot negen uur lijkopening verrichtte, dan ontbeet en tot twaalf uur patiënten ontving; vervolgens zijn consulten in de stad afdeed tot het avondeten, één uur rustte, om daarna in zijn laboratorium te gaan en tot twee uur in den ochtend te experimenteeren of te schrijven.

Te lezen de beschrijving van het werk der mannen uit het Guy-Hospital: ASTLEY COOPER, BRIGHT, ADDISON en HODGKIN; te lezen de boeiende beschrijving van het reuzenwerk van ROKITANSKY en zijn jongen tegenstander VIRCHOW, en van de opkomst en ontwikkeling der bacteriologie en der experimenteele pathologie.

Ik laat het hierbij; ik kan de kennismaking met het boek van LONG warm aanbevelen aan ieder, die eenige genotvolle uren in de geschiedenis onzer wetenschap wil doorbrengen en uit het verheven voorbeeld onzer groote voorgangers nieuwe kracht wil putten.

R. DE JOSSELIN DE JONG.